



speciaal van tegenwoordig. Met liefde heeft het ook niet te maken. Mensenliefde is een te groot woord. Liefde is iets tussen enkele mensen en zij speelt geen rol in de dingen waarover ik op 't ogenblik met U spreek. Er bestaat geen liefde voor alle mensen over de gehele aarde, geen 40.000 km liefde. Natuurlijk wordt het woord mensenliefde wel gebruikt, maar dan bedoelt men het besef dat alle andere mensen medemensen zijn met dezelfde rechten en plichten als wij.

En dat besef is werkzaam als mevrouw X of meneer Z zo van harte en spontaan iets geven om wildvreemden uit de nood te helpen. Het besef, dat die wildvreemden recht hebben op een menswaardig bestaan en dat er onrecht heerst, zolang zij gedoemd zijn te lijden onder kou en honger en ziekte, die uitgeroeid kan worden. Dat is geen mensenliefde maar een gevoel van menselijke verbondenheid.

Dat gevoel komt in het bijzonder tot uiting als de nood aan de man is. Dat blijkt in onze eeuw zo overtuigend, omdat in deze eeuw de menselijke solidariteit tot vollere ontplooiing is kunnen komen, dankzij de feitelijke verbondenheid via de moderne techniek. De communicatie met alle delen van de wereld is gemakkelijk geworden. Tot in onze huiskamer treden mensen uit alle landen bij ons binnen. Wij horen hun stem, zien hun gezichten en gebaren. Zij worden werkelijk voor ons, gaan voor ons leven, iets meer betekenen dan vroeger, toen ze onbewegelijke poppen moesten blijven van stijve plaatjes. En nu dat zo veranderd is, krijgt het besef van menselijke verbondenheid z'n grote, royale kans. En nu blijkt ook dat het niet bij mooie gedachten en fraaie woorden behoeft te blijven. Vroeger kon het voor de meeste mensen niet anders. Het begrip medemens, ook daar ver weg over de evenaar, was er wel, maar het bleef theorie. En men heeft wel eens gedacht, daarom, dat de mensen op dit punt alleen maar tot mooie woorden in staat zouden zijn. De pessimisten die dit beweerden hebben gelukkig ongelijk gekregen. Zodra het praktisch mogelijk werd de medemensen tot werkelijkheid te maken, bleek het solidariteitsbesef werkelijk aanwezig. Bij iedereen, ongeacht zijn levensopvatting. Want het besef dat mensen onze gelijken zijn, dat ieder ander evenals wijzelf slechts werkelijk echt kan leven als hij de scheppende waarden, die in hem zijn, tot hun recht kan laten komen, dus kan laten zien wat er voor waardevols in hem zit - dat besef van gelijkheid is ons als mens

## **weemoed**

*Wat is 't nog dat mijn hart behoeft?  
Wat is dit wonderlijk verdriet —  
Ik voel mij doof en diep bedroefd.  
en zit en zie — en weet het niet.  
Wat is het dat mij zwijgen doet,  
Hoe is mijn ganse lichaam stom —  
Is 't leven slecht — is 't leven goed —  
of niet — of wel — waarom — waarom?  
Wat is 't dat 'k weet — en wat of wie  
Dat ik verloor of dat ik won —  
Ik weet het niet, en zit en zie —  
En in mijn handen ligt de zon.*

C. S. Adama van Scheltema  
(1877—1924).

aangeboren. Het heeft op onze tijd moeten wachten om voluit praktijk te kunnen worden. Maar nu kan het. En, wat meer zegt: nu zien we het ook gebeuren. Want op zichzelf is die mogelijkheid, die de moderne techniek biedt, niet afdoende. Wij moeten er ook gebruik van willen maken. Als de mensen werkelijk uitsluitend zo egoïstisch, zo ongevoelig en hard en onbarmhartig waren als ze soms blijken te zijn, dan konden honderd radio- en televisie-uitzendingen geen cent uit de zak kloppen en lieten we dat armzalige deel van de wereld aan z'n ellendig lot over.

Sommige mensen denken, dat niet het aangeboren gevoel van menselijke verbondenheid, maar een gevoel van schuld tot geven en helpen dwingt. Nu loopt dat eventueel niet zo ver uit elkaar, want zo'n gevoel van schuld betekent dan toch dat we te kort geschoten zouden zijn in onze mogelijkheid tot verbondenheid. Maar waarom zouden we hier van schuld spreken? Persoonlijke schuld bestaat er tenminste niet. Helemaal onpersoonlijk zou men kunnen zeggen, dat de Europese welvaart mogelijk is geworden door de lange tijd van economische overheersing door het Westen. Zo is inderdaad de loop der geschiedenis geweest en niemand kan zeggen hoe 't gegaan zou zijn zonder die overheersing. Maar mevrouw X in het Nederlandse dorpje Y en meneer Z, haar dorpsgenoot,

### **nog maar 2 dagen**

Het einde van het jaar geeft de administratie altijd weer een grote hoeveelheid extra werk doordat de inning van de abonnementsgelden voor het jaar 1960 weer voor de deur staat. U kunt ons veel werk besparen door het verschuldigde bedrag voor 1960, t.w. f 4,— zo spoedig mogelijk op onze postrekening nr. 58 t.n.v. de Humanistische Luisterkring over te schrijven. Zo mogelijk nog in 1959. Voor uw medewerking bij voorbaat onze hartelijke dank.

Administratie.

staan daar persoonlijk buiten. Ik zou me nog kunnen voorstellen dat een van die twee, of allebei, iets van schuld voelden, als ze wisten, dat hun overgrootvader of iemand anders uit hun verre familie uit het grijze verleden zich daadwerkelijk ten opzichte van andere volken had misdragen. Maar zoiets komt vrijwel niet voor, dus behoeven mevrouw X en meneer Z zich niet schuldig te voelen, tenzij ze sentimenteel zijn. Maar waarom zouden we in het bijzonder over sentimentele mensen spreken? Laten we het liever hebben over het feit, dat het besef van menselijke verbondenheid levend is. Laten we bedenken, dat de ontwikkeling van het wereldverkeer in een richting gaat, die dat gevoel van verbondenheid tot z'n recht kan doen komen. Het blijkt ook hier te gaan, zoals zo vaak: belangrijke menselijke waarden moeten hun kans kunnen krijgen door de aanwezigheid van gunstige omstandigheden. En zo staat in onze tijd tegenover veel dreigends, veel onmenselijks, veel tekort en afschuwelijks toch nog wel iets goeds. En niet zo maar goeds, nee, iets echt menselijk waardevols. Er is alle

aanleiding toe om daarover dit ogenblikje te spreken. Het jaar loopt af en de lucht zal spoedig trillen van de goede, ook van de vrome wensen. Waarom niet. Maar meer dan die goedwillende traditie is van waarde, dat we niet alleen met een gevoel van wrevel hoeven terug te kijken. Er is toch zo het een en ander, dat ons niet doet wanhopen aan de mens. En niet omdat velen nu eens hun beste beentje hebben voorgezet, zich van hun mooie kant hebben laten kijken. Dat is natuurlijk aardig, maar morgen draaien we de zwarte kant weer eens naar voren. Belangrijk is echter dat opnieuw is gebleken, bij meer dan één gelegenheid, dat menselijkheid in onze tijd niet kansloos is. Want kansen voor de praktijk van 't medemens zijn worden werkelijk aangegrepen. Natuurlijk nog veel te weinig. Er blijft heus voor 1960 nog wel een en ander te wensen over op 't stuk van menselijkheid. Maar machteloos blijken we niet te zijn. Bij mooie woorden alleen is het van 't jaar niet gebleven. We mogen elkaar wel toewensen, dat het in 1960 ook zo mag gaan.

Dr. J. C. BRANDT CORSTIUS.

### **„de dag ligt nog voor ons”**

Bestelt de nieuwe brochure „De dag ligt nog voor ons”, een schets van een humanistisch wereldbeeld door Dr. J. P. van Praag.

Deze brochure, welke 6 lezingen bevat, die gezamenlijk één geheel vormen, werden voor de radio uitgesproken.

U zult uzelf, maar ook uw vrienden er een groot genoegen mee doen.

Uitgave Humanistisch Verbond, Utrecht. Prijs f 0,35, giro 304960.

Verantwoording extra-giften Luisterkring.  
Saldo vorige verantwoording f 956,45.

J. K. te A., f 1,—; N. V. E. te E., f 1,—; S. D. te A., f 2,—; J. H. te D., f 0,50; S. M. te A., f 1,—; M. K. te A., f 1,—; H. A. H. te U., f 6,—; N. N. te R., f 1,—; S. L. H. J. te L., f 6,—; J. H. te U., f 1,—; S. te V., f 1,—; C. M. te Z., f 0,50; L. L. H. te Z., f 1,50; E. K. te G., f 1,50; M. K. te G., f 1,—; J. W. te L., f 1,—; M. L. te G., f 1,—; A. N. te A., f 1,50; W. S. te S., f 1,50; W. F. E. te A., f 4,—; A. V. te A., f 1,—; J. B. te D., f 1,52; A. J. te A., f 5,—; H. E. K. E. te B., f 1,—; T. H. te B., f 6,—; A. C. S. te W., f 6,—; D. K. te L. f 1,—; N. N. te A., f 1,—; S. P. te G., f 1,—; H. R. te Z., f 0,50; B. A. te A., f 10,—; K. A.

T. te O., f 4,—; G. M. te O., f 1,—; P. D. te D., f 10,—; E. J. G., te G., f 10,—; M. E. K. te G., f 5,—; G. M. te O., f 1,—; J. A. R. te A., f 1,—; M. Th. G. te N., f 10,—; N. N. te G., f 1,—; E. H. H. te R., f 6,—; M. E. L. te Z., f 10,—; W. B. O. te A. f 10,—; S. S. te G., f 2,—; H. te G., f 2,—; Th. M. E. te W., f 10,—; N. G. te L., f 10,—; E. M. S. te A., f 2,50; J. B. te A., f 0,75; J. R. te G., f 1,25; M. B. B. te H., f 5,—; D. J. W. V. te D., f 1,—; J. J. H. te M., f 1,50; J. G. W. K. te A., f 2,50; A. W. te V., f 3,—; J. H. W. te R., f 2,50; A. D. te S., f 3,—; A. A. T. te G., f 1,50; K. C. W. V. te f 4,—; G. B. te T., f 6,—. Totaal f 196.52. Totaal generaal f 1152.97.

### **kalender 1960**

In dezelfde mooie uitvoering als in 1959 is de kalender 1960 verkrijgbaar. Wilt u er ook nog een? U kunt deze bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

# HUILEN

O nlangs is er in de vaderlandse pers enige beroering geweest over de beloning van commissarissen van naamloze vennootschappen. Uit de berichten, die ik erover heb gelezen, heb ik opgemaakt, dat het over een loons- of althans een beloningsverlaging ging. In tegenstelling tot wat wij op dit gebied gewend zijn, ging de verlaging menigeen niet ver genoeg. En als ik het helemaal goed begrepen heb, zouden de commissarissen nog meer gekregen hebben, als de verlagers hun zin gekregen hadden. Ach ja, ook voor de commissarissen is de loonpolitiek een ingewikkelde zaak. Deze zaak heeft, dat merkt u al wel, mij bijzonder geboeid en ik heb het geluk gehad nadere inlichtingen te kunnen inwinnen bij een man, die bij uitstek bevoegd is over deze materie te spreken. Deze man vertelde mij het volgende:

„Het zou mij niet verbazen, indien gij behoort tot degenen, die zich een onjuist beeld hebben gevormd van wat men noemt de grote zakenlieden. Ik verzeker u, dat er geen mensen zijn, die een eenzamer, onrustiger, drukker en drukkender bestaan leiden dan zij. Hun leven is een voortdurende strijd. Het gevolg? Zij worden nerveus, overspannen. Zij zijn overladen met maagzuuren en niet zelden besteden zij de vruchten van hun arbeid aan hartspecialisten. Vrienden hebben zij niet. Wie zich zo noemen zijn vaak hun verbeterste vijanden. Een gezinsleven hebben zij evenmin. Er gaan dagen voorbij, dat zij vrouw noch kinderen zien”.

Hier wachtte mijn man en keek mij onderzoekend aan om te zien, of zijn schildering de nodige indruk op mij maakte. Maar ik dacht aan de inkomstenbelasting en bleef hard. Toen vervolgde hij:

„En toch zijn ook zij mensen. Ook zij hebben hun ogenblikken van zwakte, van behoefte aan steun. Waarheen moeten zij zich wenden, als de vrachtenmarkt daalt, als de grondstoffeprijzen stijgen, als arbeidsconflicten dreigen, als Wallstreet schommelt? Waarheen, ach waarheen?”

Op nieuw zweeg hij en ware hij zelf ook niet uit graniet gehouwen, hij zou zeker een traan hebben weggepikt. Maar nu: geen traan. Hij sprak verder: „En nu komt de commissaris. De commissaris is de man, aan wiens borst de zakenman kan uithuilen. Ik bedoel dit figuurlijk. Een zakenman huilt

niet. Maar hij zou het wel graag eens doen. En daarvoor heeft hij nu commissarissen. Zij moeten vaderfiguren zijn, die - alweer figuurlijk - de kapiteins van de nijverheid onder de arm nemen hen over de dunne haren strijken, op de schouders kloppen, bemoedigend toespreken. En zulke vaderfiguren zijn dun gezaaid”. En daarom is hun prijs hoog.

De gedachte was voor mij geheel nieuw. Ik kon niet nalaten te zeggen, dat deze vaders zich dan wel fors door hun kinderen lieten steunen, maar die opmerking deed niet terzake. Ik verheugde mij, dat de vierkante mannen in de welgesneden pakken ook hun ogenblikken van zwakte hebben. Want hoe gaat het? Terwijl wij zoekend en tastend van de wieg via een aantal min of meer welgeslaagde ondernemingen naar het crematorium wankelen, zien wij onze evenmensen met krachtige tred auto's in en uitstappen, gestoelten der ere bestijgen, krachtig optreden en met vaste hand hun leven en dat van anderen besturen. Twijfel schijnen zij niet te kennen. Zij weten!

En nu vernam ik van een ingewijde, dat ook zij af en toe graag eens zouden willen huilen.

Heerlijk. Ook zij.

Persoonlijk zou ik graag op geregelde tijden in tranen willen uitbarsten. Er zijn weinig dingen, waarvan een mens zó goed opknapt. En dan liefst zonder onmiddellijke aanleiding. Gewoon lekker even huilen. Niet wenen, dat helpt niet. Nee, royaal hardop huilen, tranen met tuiten.

Maar ik heb geen commissarissen en mijn vrouw zou me aan zien komen. Stel je voor, dat ik zomaar onder de afwas of op weg naar de bioscoop in snikken zou uitbarsten. Ze zou hoogstwaarschijnlijk een dokter laten komen of zeggen: „Komkom, flink zijn, kop op, zó erg is het niet”, of woorden van soortgelijke strekking gebruiken. En dan zou ik kwaad worden en niet meer kunnen huilen. Het zielreinigende proces zou in de kiem gesmoord worden. Daarom begin ik er niet aan. Maar ik ben er van overtuigd, dat deze zelfbeheersing mij schaadt.

Het bevrijdende uithuilen is voor ons niet weggelegd. Wij hebben geen commissarissen. We zouden ze trouwens niet kunnen betalen.

H.H.

## lezingen voor de radio

- |                          |                                                                                                      |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3 januari VARA 9.45 uur  | Nieuwjaarsbrief van het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond.                                   |
| 5 januari AVRO 16.— uur  | S. J. van den Bergh: De verantwoordelijkheid van de Mens als bedrijfsleider.                         |
| 10 januari VARA 9.45 uur | Prof. Dr. D. Loenen: Strijd om de mensvorming in de Griekse oudheid. (Idealisme tegenover realisme). |
| 17 januari VARA 9.45 uur | Prof. Dr. G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.                                                 |